

Лук'янова Лариса Борисівна

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України,
директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0982-6162
larysa.lukianova@gmail.com

Малишевський Олег Володимирович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти та технологій за профілями,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, Україна
ORCID ID: 0000-0002-7653-7862
omalysh67@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ДЕФІНІЦІЇ «ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОФІЛЮ»

Анотація. Стаття присвячена аналізу дефініції «готовність до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю» у контексті психолого-педагогічного досвіду вітчизняних та зарубіжних науковців. Встановлено, що загальною метою професійної освіти є забезпечення всебічної соціалізації та ефективної адаптації майбутніх випускників до соціально-економічних умов оновленого суспільства. Зазначено, що сучасний фахівець професійної освіти комп'ютерного профілю має бути готовий до процесів глобалізації, які відбуваються сьогодні у всіх галузях, тобто має бути готовий до прояву професійної мобільності. Акцентовано увагу на формуванні нового покоління фахівців, здатних самостійно змінювати професійні навички та кваліфікації, навчатися упродовж життя, підвищувати кваліфікацію, професійно самовдосконалюватися з урахуванням потреб ринку праці. Окреслено понятійне поле досліджуваної дефініції, до якого віднесено поняття «готовність», «готовність до діяльності», «готовність до професійної діяльності», «готовність до професійної мобільності», що об'єднуються спільною метою і функціональною подібністю. Вони обумовлюють формування готовності до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю.

Розглянуто психолого-педагогічні підходи щодо визначення дефініції «готовність до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю». Встановлено, що готовність до професійної мобільності розглядають як результат підготовки майбутнього фахівця. Готовність до професійної мобільності виступає умовою і наслідком розвитку виробничих відносин у процесі професійної діяльності.

Доведено, що готовність до професійної мобільності інженерів-педагогів комп'ютерного профілю – це інтегративне новоутворення, що актуалізує його внутрішній потенціал для прогнозування власного професійного становлення в умовах інформаційного суспільства за рахунок саморозвитку й професійного самовдосконалення. До основних характеристик професійно мобільного інженера-педагога комп'ютерного профілю віднесено особистісні і професійні якості фахівця, які зумовлюють ефективне прогнозування і планування власного професійного становлення і адаптації.

Визначено, що для формування готовності до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю важливого значення набуває практична підготовка. Вона забезпечує ефективність формування готовності майбутніх фахівців до професійної мобільності.

Ключові слова: професійна освіта, професійна мобільність, інженери-педагоги комп'ютерного профілю, готовність, готовність до діяльності, готовність до професійної мобільності.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасний розвиток ринкової економіки, модернізація виробництва, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій вимагають певної трансформації структури зайнятості, що призведе до зміни професійно-кваліфікаційної структури попиту кадрів на ринку праці. Наслідком невідповідності підготовки кадрів є нестача кваліфікованих фахівців за окремими професіями. Це сприяє зростанню конкуренції, що позначається на зайнятості майбутніх фахівців та їхній професійній мобільності. Соціально-економічні потреби суспільства висувають певні вимоги до системи національної освіти, яка передбачає формування у майбутнього фахівця відповідних якостей, що забезпечують її конкурентоздатність на ринку праці і, таким чином, можливість активної участі в соціально-економічній діяльності суспільства. Інформаційне суспільство ставить перед професійною освітою завдання, які передбачають не тільки опанування майбутніми фахівцями необхідних обсягів загальноосвітніх і суспільно-професійних знань, а сприятимуть мобілізації їхнього потенціалу гнучко адаптуватися до мінливих життєвих ситуацій, самостійно отримуючи необхідні знання і застосовуючи їх у майбутній професійній діяльності. У цьому контексті актуалізується проблема формування готовності до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти формування готовності до професійної мобільності майбутніх фахівців різних галузей досліджували Л. Вороновська, С. Вишнякова, І. Герасимова, Є. Іванченко, Б. Ігошев, С. Капліна, А. Львов, О. Нікітіна, Р. Пріма, Л. Рябоконь, Ю. Сачук, Л. Сушенцева, Л. Фамілярська, І. Хом'юк, К. Шапошніков та ін. На думку вчених, сучасний професіонал має бути готовий до процесів глобалізації, які відбуваються сьогодні у всіх галузях, тобто має бути готовий до прояву професійної мобільності. Їхні наукові розвідки спрямовано на пошук шляхів формування практичної складової готовності до професійної мобільності майбутніх фахівців різних галузей.

Оскільки сутність поняття «готовність до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю» не була об'єктом наукового вивчення у статті здійснено аналіз досліджуваної якості з урахуванням психолого-педагогічного досвіду вітчизняних та зарубіжних науковців.

Мета статті. Здійснити аналіз сутності дефініції «готовність до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю».

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодення вимагає від вищої професійної освіти посилювати акценти практичного аспекту формування готовності майбутнього фахівця

до професійної мобільності. Передусім йдеться про зміну його рольової позиції – від стану виконавця у стан активно діючого суб'єкта. Підкреслюючи важливість практичної підготовки у формуванні професійної мобільності, необхідно визначити сутність дефініції «готовність до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю».

Оскільки ми досліджуємо формування готовності до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю на основі суб'єктно-діяльнісного підходу, зосередимо увагу на сутності поняття «готовність» як бажанні зробити що-небудь, тобто приведення до активного стану усіх психофізичних систем організму, необхідних для ефективного виконання певних дій [1, с. 89].

Якщо «діяльність – це спосіб буття людини у світі, її здатність вносити в дійсність зміни з метою її перетворення» [2, с. 10], то вбачаємо за необхідне дослідження дефініції «готовність» у контексті готовності до діяльності.

Нам імпонує визначення поняття «готовність» як інтегральна якість особистості (готовність до самоосвіти), яка характеризується наявністю прагнення постійно розширювати діапазон сприйняття життя для більш глибокого її розуміння і здатності до систематичної навчальної діяльності (вміння вільно орієнтуватися у різних джерелах інформації, критично аналізувати їх і самостійно знаходити відповіді на всі актуальні питання) [3, с. 101].

Готовність, на думку дослідників, є складним особистісним утворенням, багатоплановою і багаторівневою системою якостей, властивостей, що у своїй сукупності дозволяють суб'єкту успішно здійснювати професійну діяльність [4, с. 55]. Ці позиції підтверджують важливість професійної компетенції педагога як підсумок підготовки до професійної діяльності. Крім того, готовність є якістю особистості, що забезпечує оптимальний вибір професії [5, с. 238]. Отже, готовність – це синтезовані властивості особистості, що визначають здатність її до діяльності.

«Готовність пов'язана зі становленням особистості, яка має певний досвід (сукупність знань, умінь, навиків, особистих якостей, адекватних вимогам та змісту професійної діяльності) і готова (підготовлена) до майбутньої діяльності» [6, с. 51]. Бути готовим до будь-якої діяльності, стверджує С. Сушенцева, означає володіти якостями, необхідними для виконання функцій її суб'єкта. Педагогічна діяльність – це особливий вид діяльності, і як будь-яка особлива діяльність ставить специфічні вимоги до якостей суб'єкта діяльності. Щоб виділити ці вимоги, необхідно зрозуміти, у чому полягає особливість цієї діяльності [5, с. 362].

Досліджуючи сутність особливості педагогічної діяльності, ми звернулися до праць В. Сахарова, який до змісту поняття «готовність до діяльності» залучив комплекс особистісних якостей і характеристик. На його думку, готовність до діяльності містить моральну готовність до подальшої діяльності (поняття про суспільну значимість); обізнаність про професії; наявність зацікавлення у майбутній діяльності; здібності, цілеспрямований розвиток яких може зумовити досягнення високих показників; певний склад характеру зі схильністю до подолання труднощів [7].

Готовність майбутніх фахівців до професійної діяльності О. Потапчук розглядає як інтегроване утворення, що «охоплює сукупність знань, умінь і навичок професійної діяльності, а також необхідних особистісних якостей» [8, с. 88–89]. На переконання В. Харламенко, готовність до професійної діяльності передбачає формування й усвідомлення себе як професіонала, що охоплює: дослідження й перетворення реальної дійсності; розвиток особистості засобами професії; процес входження людини в професію [9].

Підсумовуючи вищезначене готовність до професійної діяльності вважаємо категорією стану, результатом процесу підготовки, установки на щось, інтегративним утворенням особистісних властивостей людини і її ситуативних психічних станів. Отже, дослідники доводять, що зміст і структура готовності залежать від вимог діяльності та її видів до психологічних процесів, станів, досвіду і здібностей особистості.

У процесі вивчення різних досліджень окресленої проблеми встановлено, що наповнення категорії «готовність» конкретним змістом зумовлюється тим видом діяльності, оволодіння

яким є метою підготовки. Узагальнюючи наукові доробки науковців, погоджуємося, що готовність до певного виду діяльності – це мотивований цим видом діяльності комплекс якостей, знань, практичних умінь і навичок, станів і стосунків, необхідних для досягнення соціально-значущих цілей, результатів.

Крім того, готовність до будь-якої діяльності – це стан підготовленості до чого-небудь, усвідомлення людиною моделі діяльності, певний рівень знань, умінь, що лежать в основі певної діяльності, схильність зробити що-небудь.

Результати наукових досліджень щодо готовності до діяльності дозволяють стверджувати про те, що суб'єктивним елементом професійної мобільності виступає акт її прояву, який може бути реалізований тільки в процесі здійснення професійної діяльності. На етапі навчання майбутнього фахівця у закладі вищої освіти можна говорити лише про становлення готовності (психологічної, функціональної, практичної) студентів до прояву професійної мобільності як певної стадії процесу формування професійної мобільності [10].

Ми погоджуємося з думкою С. Капліної, що нові вимоги, які висуває сучасне суспільство, призводять до змін у структурі особистості, її мотивації та мисленні. У неї починає формуватися активне ставлення до нової діяльності, розкриваються специфічні особистісні якості, що відповідають вимогам нового часу [11, с. 111–112].

Зняття обмежень у професійній діяльності, можливість вибору сфери майбутньої спеціалізації, збільшення потоку інформації – все це забезпечує необхідну свободу дій, своєчасне реагування на зовнішні зміни. Як наслідок – особистість набуває готовності до реагування на несподіванки, до прийняття складних самостійних рішень, готовності нести за них відповідальність, бути критичною в оцінюванні власних і чужих дій, готовності швидко діяти у новій ситуації. Отже, особистість стає мобільною. Вищезазначене дає підстави стверджувати про те, що особистість набуває готовності до мобільності внаслідок своєї активності. Ми вважаємо, що саме готовність до професійної мобільності дозволяє особистості бути соціально активною, конкурентоспроможною, компетентною, готовою до саморозвитку і модернізації власної діяльності та зміни видів діяльності.

Підкреслимо точку зору В. Сластьоніна [12], який виділяє декілька видів функціональної готовності на різних рівнях розвитку мобільного фахівця: психофізіологічна і фізична; психологічна готовність як дієвий стан особистості, що дає можливість приймати і продуктивно реалізовувати самостійне рішення при виникненні складних ситуацій, швидко орієнтуватися; готовність науково-технічна (наявність необхідного обсягу психолого-педагогічних і спеціальних знань); готовність практична (наявність певних умінь).

У практичному аспекті на увагу заслуговують наукові праці (Д. Узнадзе, Н. Сайгаушев, В. Крисько), у яких готовність визначають як концентрацію або миттєву мобілізацію сил особистості, спрямовану в потрібні моменти на здійснення певних дій. При цьому зазначають, що психічний стан готовності – це: складна динамічна структура, яка містить систему потреб і прагнень суб'єкта, що визначає його ставлення до діяльності; певні вміння та здібності до рефлексії, сформований апарат прогнозування та корекції у випадку неузгодженості реальних та ідеальних параметрів дії; готовність, що супроводжується мотивацією, активністю у досягненні результату. Тобто готовністю можна назвати певний психологічний стан суб'єкта діяльності, який дозволяє оперативно впливати на своє професійне майбутнє.

Стан готовності Б. Фішман називає «установкою», «домінантою», «магічними проектом», який несе «енергетичний заряд» [13, с. 48]. Інтерпретуючи цю позицію, вважаємо, що стан готовності (до дій, вчинків, прояву активності, вольових зусиль тощо) – це певна передумова, енергетичний стан, що мобілізує особистість до діяльності.

Досліджуючи готовність, І. Герасимова розглядає її як цілісне, складне психологічне утворення, яке характеризується «когнітивною (професійні знання, уміння, навички), емоційною (посилення або ж послаблення активності людини), вольовою (здійснення ефективних дій щодо досягнення бажаної цілі), мотиваційною сферою особистості (людина має бажати щось зробити, чи зрозуміти, для чого це їй потрібно), що забезпечують

мобілізаційність суб'єкта на момент його включення в діяльність певного спрямування» [14, с. 379–380].

У контексті дослідження уваги заслуговує інтерпретація поняття «готовність» М. Вікуліною, яка визначає її як інтегральне утворення, виокремлюючи типи її: мобілізаційну готовність, готовність до діяльності і самоосвіти, педагогічну готовність, професійну готовність тощо [15]. На нашу думку, автор намагається розкрити такими чином динаміку формування професійно мобільного фахівця.

Ми погоджуємося з думкою К. Шапошнікова [16], який зазначає, що професійна мобільність містить у своїй основі дві діалектично пов'язані властивості: готовність і здатність до прояву активності при зміні професійних функцій у зв'язку з реалізацією виробничої необхідності.

Характеризуючи сутність професійної мобільності, готовність визначають як здатність: працівника швидко засвоювати технічні засоби, технологічні процеси і нові спеціальності чи зміни у них; потребу постійно підвищувати свою освіту і кваліфікацію [17]; особистості досить швидко й успішно опановувати нову техніку і технологію, здобувати нові знання й уміння, що забезпечують ефективність нової професійної діяльності [18, с. 198]; особистості досить швидко й успішно опановувати нову технологію, виконувати нові виробничі завдання, здобувати відсутні знання й уміння, що забезпечують ефективність нової професійної діяльності [19]; робітника швидко засвоювати технічні засоби, технологічні процеси та нові спеціальності чи зміни у них [20].

У контексті розвитку професійної мобільності Б. Ігошев визначає готовність як здатність засвоювати інновації в освіті, готовність до самовдосконалення, саморозвитку і реалізації себе у педагогічній діяльності й професійному суспільстві [21, с. 44].

Одним із основних компонентів професійної мобільності фахівців у галузі інформаційних та комунікаційних технологій називає готовність В. Дюніна, характеризуючи її як необхідність успішно виконувати поставлену задачу, інтерес до майбутньої професійної діяльності, володіння способами і прийомами виконання дій, які дозволяють усвідомити сутність проблеми і на цій основі конструювати та продуктивно вирішувати конкретні професійні задачі у сфері інформатизації [22, с. 14].

Наявність професійної мобільності передбачає «готовність до оперативного відбору і реалізації оптимальних способів виконання різних завдань у галузі своєї професії; можливість і здатність успішно переключатися на іншу діяльність або ж змінювати вид праці» [5, с. 152].

Отже, процес формування професійної мобільності науковці розглядають як здатність та готовність до засвоєння технологічних процесів і змін, що відбуваються в них, як прагнення підвищувати свою освіченість та кваліфікацію, як готовність до професійно-особистісного зростання, самоорганізації та самоудосконалення.

Вагомим внутрішнім чинником стимуляції особистості до мобілізації ресурсів суб'єктності та реалізації професійного потенціалу, є цінності й мотивація. На переконання О. Нікітіної, індивідуальне поле готовності до професійної мобільності створюється саме завдяки динамізму мотиваційних, інтелектуальних і вольових процесів особистості [23].

Важливою для нас є думка І. Герасимової, яка вважає що готовність до професійної мобільності є аспектом готовності до професійної діяльності, а готовність – результатом формування професійної мобільності, своєрідною передумовою змін напрямів професійної діяльності, ефективної адаптації до соціально-економічних трансформацій і нових умов праці [14, с. 389].

Готовність студентів педагогічного університету до прояву професійної мобільності А. Львов визначає як особистісно-діяльнісну характеристику, що об'єднує в собі: усвідомлену потребу і мотивацію у позиціонуванні себе на ринку праці (психологічна готовність); розвинені когнітивні здібності (функціональна готовність), вміння і особистісні якості, які забезпечують можливість ефективних дій при змінах у професійній діяльності (практична готовність) [10].

Готовність майбутнього педагога початкової освіти до професійної мобільності І. Пріма визначає, як інтегративне динамічне новоутворення у структурі особистості вчителя, що актуалізує його потенційні можливості, відображає відкритість до змін, ступінь усвідомлення сутності мобільності, виявляється у гнучкості мислення й діяльності (аналітичному способі мислення, адекватній оцінці ситуації, співвіднесенні її зі своїми потребами і можливостями, ціннісними настановами і мотивами професійного саморозвитку), вмінні прогнозувати й робити усвідомлений вибір [24, с. 16].

У ході аналізу наукових праць встановлено, що готовність до професійної мобільності можна розглядати як результат підготовки фахівця, що опанував певними знаннями професійної діяльності, вміннями діяти у межах спеціальності, у якого розвинені професійні здібності, а особистісні якості відповідають вимогам спеціальності.

Готовність до професійної мобільності відрізняється від готовності до діяльності, оскільки вона передбачає не стільки вміння виявляти професійні здібності, скільки вміння мобілізувати свої сили у нових ситуаціях, активне прагнення знайти вихід зі складної проблеми, забезпечити задоволення потреб, ціннісних орієнтацій. При цьому важливо, щоб майбутній фахівець був готовий відчувати будь-які зміни ситуацій, умів обґрунтовувати спрямованість змін і активно реагувати на них. Особливості внутрішнього оцінювання своєї нинішньої позиції, з якими пов'язана готовність до прояву мобільності, визначаються розвинутою самосвідомістю, культурою внутрішнього управління, пріоритетами, природними здібностями. У цьому сенсі людина не просто сприймає навколишній світ, але й створює його, тобто призводить до системи інформацію про нього, організовує цю інформацію у вигляді картини об'єктивної реальності і співвідносить зі своїми можливостями адаптуватися до цієї реальності.

Вищевикладене дозволяє розглядати готовність до професійної мобільності як інтегративне новоутворення майбутнього суб'єкта професійної діяльності, що складається з різних взаємопов'язаних характеристик. До основних характеристик професійно мобільного інженера-педагога комп'ютерного профілю відносимо особистісні і професійні цінності і мотиви, когнітивні й праксеологічно-діяльнісні здібності, а також здатність до рефлексювання теоретичного і практичного досвіду та прогнозування і планування власного саморозвитку й професійної адаптації. Названі характеристики професійно мобільного інженера-педагога комп'ютерного профілю вважаємо ключовими компонентами готовності його до професійної мобільності.

Для визначення ролі практичної підготовки у формуванні професійної мобільності майбутнього фахівця важливо визначити сутність поняття «підготовка», яке часто використовують у науковому тезаурусі як синонім до поняття «готовність». У сучасній психолого-педагогічній літературі немає чіткого розмежування цих понять. Деякі науковці акцентують на тому, що поняття «готовність» і «підготовленість» взаємопов'язані, проте є характеристиками одного і того ж явища, але з двох поглядів: підготовленість – процес професійного формування особистості; готовність – результат професійної підготовки до діяльності. «Готовність» є істотною передумовою цілеспрямованої й ефективної діяльності. Високий рівень її сформованості допомагає молодому спеціалісту високоякісно виконувати свої професійні обов'язки, обґрунтовано застосовувати знання, використовувати досвід, перебудовувати професійні дії відповідно до нових обставин.

Поняття «підготовка» тлумачать як динамічний процес, кінцевим результатом якого має бути готовність фахівця до професійної діяльності. Отже, підготовка є засобом формування готовності до діяльності як показника її якості. Уваги заслуговує думка Л. Рябокінь [25], яка зазначає, що «формування готовності до професійної діяльності відбувається у процесі професійної підготовки». Крім того, вона вважає, що термін «підготовка» доповнює поняття «готовність», і розглядає підготовку до професії як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки. Отже, професійна підготовка до практичної діяльності – це формування готовності до неї.

У процесі аналізу сутності понять «підготовка» і «готовність» встановлено, що перше поняття характеризує процес формування, а друге –результат впливу на суб'єкт підготовки певної системи.

Підтвердження цієї думки знаходимо у дослідженні І. Герасимової, яка зазначає, що готовність є результатом формування професійної мобільності особистості і забезпечує здатність її прогнозувати, які саме знання й уміння є необхідними у певний період її трудової діяльності, та як їх можна здобути (через самонавчання, навчання у системі вищої освіти, системі підвищення кваліфікації, на короткочасних курсах). Крім того, науковець наголошує на практичній готовності, яка «характеризується сформованістю на прогнозованому рівні професійних умінь і навичок, які в контексті професійної мобільності також є результатом самовдосконалення, самонавчання особистості» [14, с. 389].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведений аналіз дозволяє окреслити сутність дефініції «готовність до професійної мобільності інженерів-педагогів комп'ютерного профілю» як інтегративне якісне новоутворення, сформоване у процесі оволодіння теоретичним і практичним галузевим і психолого-педагогічним досвідом, стан суб'єкта освітньої (а згодом і професійної) діяльності, що актуалізує його внутрішній потенціал для оптимального прогнозування власного професійного становлення, успішної соціалізації в умовах інформаційного суспільства за рахунок саморозвитку й професійного самовдосконалення.

Вищезазначене спонукає до пошуку шляхів удосконалення системи інженерно-педагогічної освіти. Перспективним є не тільки впровадження в освітній процес інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, а й забезпечення міжгалузевої інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Степанов О. М. Психологічна енциклопедія. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.
- [2] Рацул А. Б., Довга Т. Я. Педагогіка: інформативний виклад. Київ: Видавничий дім «Слово», 2016. 344 с.
- [3] Рапацевич Е. С. Современный словарь по педагогике. Минск: Современное слово, 2001. 928 с.
- [4] Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Словарь по педагогике. Москва: ИКЦ «МарТ»; Ростов-на-Дону: Издательский центр «МарТ», 2005. 448 с.
- [5] Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : теорія і практика : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 439 с.
- [6] Триндюк В. А. Формування готовності до академічної мобільності у студентів вищого технічного навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луцьк, 2017. 273 с.
- [7] Сахаров В. Ф., Сазонов А. Д. Профессиональная ориентация школьников. Москва: Просвещение, 1982. 191 с.
- [8] Потапчук О. І. Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2016. 256 с.
- [9] Харламенко В., Олефіренко Т. Концептуальні положення професіоналізації вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. Умань: ПП Жовтий О. О., 2013. № 7. С. 221–222.
- [10] Львов А. Ю. Организационно-педагогические условия становления профессиональной мобильности студентов педагогического университета : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Санкт-Петербург, 2011. 23 с.
- [11] Каплина С. Е. Концептуальные и технологические основы формирования профессиональной мобильности будущих инженеров в процессе изучения гуманитарных дисциплин : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08. Чебоксары, 2008. 569 с.
- [12] Сластенин В. А., Подымова Л. С. Педагогика: инновационная деятельность. Москва: Магистр, 1997. 224 с.
- [13] Фишман Б. Е. Педагогическая поддержка постдипломного саморазвития педагогов. Москва: МГПУ, 2002. 265 с.
- [14] Герасимова І. Г. Формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери : монографія / за ред. Л. Б. Лук'янової. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 512 с.
- [15] Викулина М. А. Непрерывное образование и подготовка педагога. *Педагогика*. 1999. № 7. С. 14–17.
- [16] Шапошников К. В. Контекстный подход в процессе формирования профессиональной компетентности будущих лингвистов-переводчиков : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Йошкар-Ола, 2006. 26 с.
- [17] Лукаш Ю. А. Большой словарь-справочник кадровика. Москва: Книжный мир, 2004. 512 с.
- [18] Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологический словарь-справочник. Москва: Харвест, 2004. 567 с.

- [19] Дворецкая Ю. Ю. Психология профессиональной мобильности личности : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Краснодар, 2007. 143 с.
- [20] Вишнякова С. М. Профессиональное образование. Словарь. Москва: Новь, 1999. 536 с.
- [21] Игошев Б. М. Организационно-педагогическая система подготовки профессионально мобильных специалистов в педагогическом университете : монография. Москва: Гуманитар. изд. центр «ВЛАДОС», 2008. 201 с.
- [22] Дюнина В. Н. Формирование профессиональной мобильности студентов информационных специальностей в техникуме : автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Нижний Новгород, 2009. 26 с.
- [23] Никитина Е. А. Педагогические условия формирования профессиональной мобильности будущего педагога : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Иркутск, 2007. 199 с.
- [24] Пріма Р.М. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутнього фахівця початкової освіти : автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2010. 50 с.
- [25] Рябокін Л. М. Формування готовності до професійної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Вісник післядипломної освіти*. 2010. Вип. 1(2). С. 344–349.

THE ESSENCE INVESTIGATION OF THE DEFINITION «READINESS FOR PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE ENGINEERS-TEACHERS IN THE AREA OF COMPUTER TECHNOLOGY»

Lukianova Larysa Borysivna

doctor of sciences in pedagogy, professor, corresponding member of the NAES of Ukraine,
director of the Ivan Ziaziun Institute of pedagogical and adult education of the NAES of Ukraine,
Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-0982-6162
larysa.lukianova@gmail.com

Malyshevskiy Oleh Volodymyrovych

candidate of pedagogical sciences, associate professor,
associate professor at vocational education and technologies on profiles department
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-7653-7862
omalysh67@gmail.com

Summary. The article is devoted to the analysis of the definition “readiness for professional mobility of future engineers-teachers in the area of computer technology” in the context of psychological and pedagogical experience of native and foreign scientists. It has been established that the general purpose of vocational education is to ensure future graduates’ comprehensive socialization and effective adaptation to the socio-economic conditions of a renewed society. It has been noted that a modern specialist in the area of computer technology must be ready for the processes of globalization that are taking place today in all areas, i.e. must be ready for professional mobility manifestation. Emphasis has been placed on the formation of a new generation of professionals who are able to independently change professional skills and qualifications, learn throughout life, improve skills, taking into account labor market needs.

The conceptual field of the studied definition has been outlined, which includes the concepts of “readiness”, “readiness for activity”, “readiness for professional activity”, “readiness for professional mobility”, which are united by a common goal and functional similarity. They determine the formation of readiness for professional mobility of future engineers-teachers in the area of computer technology. Psychological and pedagogical approaches to defining the definition of “readiness for professional mobility of future engineers-teachers in the area of computer technology” have been identified. It has been established that readiness for professional mobility is considered as a result of future specialist’s training. Readiness for professional mobility is a condition and consequence of industrial relations development in the process of professional activity.

It has been proved that the readiness for professional mobility of engineers-teachers in the area of computer technology is an integrative neoplasm that actualizes its internal potential for predicting one’s own professional development in the information society through self-development and professional self-improvement. The main characteristics of a professionally mobile engineer-teacher include specialist’s personal and professional qualities, which determine the effective forecasting and planning of their own professional development and adaptation.

It has been determined that practical training is important for the formation of readiness for professional mobility of future engineers-teachers in the area of computer technology. It ensures the effectiveness of the readiness of future professionals formation for professional mobility.

Key words: vocational education, professional mobility, engineers-teachers in the area of computer technology, readiness, readiness for activity, readiness for professional mobility.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Stepanov O. M. *Psykholohichna entsyklopediia*. Kyiv: Akademvydav, 2006. 424 s. (in Ukrainian)
- [2] Ratsul A. B., Dovha T. Ya. *Pedahohika: informatyvnyi vyklad*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Slovo», 2016. 344 s. (in Ukrainian)
- [3] Rapatsevich E. S. *Sovremennyy slovar po pedagogike*. Minsk: Sovremenoe slovo, 2001. 928 s. (in Russian)
- [4] Kodzhaspirova G. M., Kodzhaspirov A. Yu. *Slovar po pedagogike*. Moskva: IKTs «MarT»; Rostov-na-Donu: Izdatelskii tsentr «MarT», 2005. 448 s. (in Russian)
- [5] Sushentseva L. L. *Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv u profesiinotekhnichnykh navchalnykh zakladakh : teoriia i praktyka*. N. H. Nychkalo (Ed.). Kryvyi Rih: Vydavnychiy dim, 2011. 439 s. (in Ukrainian)
- [6] Tryndiuk V. A. *Formuvannia hotovnosti do akademichnoi mobilnosti u studentiv vyshchoho tekhnichnoho navchalnoho zakladu. Candidate's thesis*. Lutsk, 2017. 273 s. (in Ukrainian)
- [7] Sakharov V. F., Sazonov A. D. *Professionalnaya orientatsiya shkolnikov*. Moskva: Prosveshchenie, 1982. 191 s. (in Russian)
- [8] Potapchuk O. I. *Formuvannia hotovnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv do profesiinoi diialnosti zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii. Candidate's thesis*. Ternopil, 2016. 256 s. (in Ukrainian)
- [9] Kharlamenko V., Olefirenko T. Conceptual provisions of teacher's professionalization. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. Uman: PP Zhovtyi O. O., 2013. № 7. S. 221–222. (in Ukrainian)
- [10] Lvov A. Yu. *Organizatsionno-pedagogicheskie usloviya stanovleniya professionalnoi mobilnosti studentov pedagogicheskogo universiteta. Extended abstract of candidate's thesis*. Sankt-Peterburg, 2011. 23 s. (in Russian)
- [11] Kaplina S. E. *Kontseptualnye i tekhnologicheskie osnovy formirovaniya professionalnoi mobilnosti budushchikh inzhenerov v protsesse izucheniya gumanitarnykh distsiplin. Doctor's thesis*. Cheboksary, 2008. 569 s. (in Russian)
- [12] Slastenin V. A., Podymova L. S. *Pedagogika: innovatsionnaya deyatel'nost*. Moskva: Magistr, 1997. 224 s. (in Russian)
- [13] Fishman B. E. *Pedagogicheskaya podderzhka postdiplomnogo samorazvitiya pedagogov*. Moskva: MGPU, 2002. 265 s. (in Russian)
- [14] Herasymova I. H. *Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi sfery*. L. B. Lukianova (Ed.). Vinnytsia: PP «TD «Edelveis i K», 2015. 512 s. (in Ukrainian)
- [15] Vikulina M. A. Continuing education and teacher training. *Pedagogika*. 1999. № 7. S. 14–17. (in Russian)
- [16] Shaposhnikov K. V. *Kontekstnyi podkhod v protsesse formirovaniya professionalnoi kompetentnosti budushchikh lingvistov-perevodchikov. Extended abstract of candidate's thesis*. Ioshkar-Ola, 2006. 26 s. (in Russian)
- [17] Lukash Yu. A. *Bolshoi slovar-spravochnik kadrovika*. Moskva: Knizhnyi mir, 2004. 512 s. (in Russian)
- [18] Dyachenko M. I., Kandybovich L. A. *Psikhologicheskii slovar-spravochnik*. Moskva: Kharvest, 2004. 567 s. (in Russian)
- [19] Dvoret'skaya Yu. Yu. *Psikhologiya professionalnoi mobilnosti lichnosti. Candidate's thesis*. Krasnodar, 2007. 143 s. (in Russian)
- [20] Vishnyakova S. M. *Professionalnoe obrazovanie. Slovar*. Moskva: Nov, 1999. 536 s. (in Russian)
- [21] Igoshev B. M. *Organizatsionno-pedagogicheskaya sistema podgotovki professionalno mobilnykh spetsialistov v pedagogicheskom universitete*. Moskva: Gumanitar. izd. tsentr «VLADOS», 2008. 201 s. (in Russian)
- [22] Dyunina V. N. *Formirovanie professionalnoi mobilnosti studentov informatsionnykh spetsialnostei v tekhnike. Candidate's thesis*. Nizhnii Novgorod, 2009. 26 s. (in Russian)
- [23] Nikitina E. A. *Pedagogicheskie usloviya formirovaniya professionalnoi mobilnosti budushchego pedagoga. Candidate's thesis*. Irkutsk, 2007. 199 s. (in Russian)
- [24] Prima R. M. *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnoho fakhivtsia pochatkovoi osvity. Extended abstract of doctor's thesis*. Odesa, 2010. 50 s. (in Ukrainian)
- [25] Riabokin L. M. Formation of readiness for professional activity as a psychological and pedagogical problem. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity*. 2010. Issue 1(2). S. 344–349. (in Ukrainian)